

MİLLİ KİMLİK, KİŞİSEL KİMLİK VE BUDA DOĞASI

JAMES LOW

HALKA AÇIK KONUŞMA, BERLİN. 25 Ekim 2017

LEA PABST TARAFINDAN YAZIYA DÖKÜLÜP BARBARA

TERRIS TARAFINDAN DÜZENLENDİ

İçindekiler

“Ben” bir boş imleyendir	2
“Ben” burada içerideyim ve “sen” orada dışarıdasın	3
Özdeşleşmenin güvenilmezliği	5
Kavramlardan kimliğimizi üretmek	6
Güvenliği kategorilerde aramak	8
Beş Skandha	9
Kimlikten Buda doğasına taşınmak	10

Alıntılar

...Kimliğim dediğim şey içimde olan birşey olmaktan ziyade, koşullara bağlı olarak oldukça farklı şekillerde tezahür edebilen bir potansiyeldir. Bu milli kimlikler için de geçerlidir. Ülkeler bir durumda birbirleri ile dostluk içerisindeyken bir diğer durumda kanlı bıçaklı olabilirler...

...'Ben'in doğuşu bir kimliğe sahip olmak, bir kişi olmaktır ve 'ben' dediğim bu kişi ancak ve ancak bir kavramlar setidir. "Ben" kendi kendime ve diğer insanlara anlattığım bir hikaye ve bu hikaye diğer insanların bana benim hakkımda anlattığı hikayeleri de içermekte, öyleyse bir hikaye olmayan ben kimim? Kendime kim olduğum hikayesini anlatmadan önceki ben kimim? Biz meditasyonu bunu bulmak için kullanırız...

...Buda doğamız gökyüzü gibidir, içerisinde hissiyatlar, düşünceler, hatıralar ve diğerlerinin bulutlar gibi devinip durduğu, bu gökyüzünün içerisinde hareket eden bu bulutlardan bazıları hafif ve yumuşakken bazıları karanlık ve fırtınalarla doludur, ancak tüm bu bulutlar geçip gitmekteyken gökyüzü daima sabittir. Ego penceresinden baktığımızda bu gökyüzünde güneş parladığında çoşkuyla dolarken hava soğuk ve yağmurlu olduğunda depresifleşiyoruz, çünkü bulutlara bağımlıyız. Oysa Dharma şöyle der: “Bulutlar seni üzmesin. Gökyüzü gibi olursan bulutlar seni rahatsız etmeyecek.”...

Konumuz kimliktir – milli kimlik, politik kimlik, dini kimlik ve kişisel kimlik – buda doğası ile ilişkili olarak

“BEN” BİR BOŞ İMLEYENDİR

Genel olarak konuşacak olursak bir nesneyi spesifik hale getirdikçe, onun kimliğiyle ilgili ayrıntılandırma yapma olağanımız azalır. Örneğin ‘Fındıklı çikolatalı dondurma’ dediğimizde onun ne olduğu ile ilgili herkesçe paylaşılan bir anlayış vardır.

Halen onunla ilgili farklı birşeyler imgeleyebiliriz ancak yine de zihnin bu kavramın etrafında dolanabileceği çok büyük bir alan yoktur. Oysa eğer sadece ‘dondurma’ deseydik bu noktada çok daha fazla olasılık olacaktı: dondurmanın içerisinde olma potansiyeli olan her türlü tatlar, renkler, aromalar ve dahası, bu kimlik için de geçerlidir. Eğer ‘Ben Almanım’ diyorsan bu binlerce anlama gelebilir.

Çok sayıda ve çeşit çeşit insan bir araya gelerek: “Biz Almanız” diyebilir. Ve bu onların her biri için farklı bir anlam ifade ediyor olsa da tüm bu farklı Alman-lık fikir Alman olma kavramı içerisine eklenebilir. Bu boş imleyenin gücüdür. ‘Sevgi’ gibi sözcüklerimiz var. ‘Seni seviyorum’ şeklinde kurulduğunda bir anlama gelebilirdi. Bu şekilde tam olarak neyi ifade ettiğini bulmanın oldukça zor olduğu bir çok sözcük var. Ancak tüm bu olası imleyicilerden en yüksek genişleme ve daralma olasılığı olan ‘Ben’dir.

‘Ben’in bizler için işlev görmekte oluşunun sebebi onun boşluğudur. ‘Ben’ bir dilbilimsel terim ve bir hissiyat tonu algısı olarak çok geniş bir ilişkilendirilebilme kapasitesi taşır. Ben yalnız hissedebilir, ben mutlu hissedebilir, ben rahat hissedebilir, ben utangaç hissedebilir... Tüm bunlar ifade ediş ve özdeşleşmemiz için var olan olanaklardır, çünkü ‘Ben’ tek başına bir belirlilik sahibi değildir.

Gün ve gün, saat ve saat, aslında saniye ve saniye ‘Ben’ olarak ele aldığımız şey hareket ediyor ve değişiyor. ‘Ben’ içsel gibi gözüken bir çok şey ile dolabilir – duyumsamalar ile, hissiyatlar ile, hatıralar ile... Ve aynı şekilde ‘Ben’ dışsal gibi gözüken bir çok şey ile de dolabilir – sonbahar ağaçlarının renkleri, erken akşam karanlığı, yoldaki bir su birikintisinin üzerine yansıyan ışık, bunun uyandırdığı dokunaklılık... Dışarıda ve içeride olan şeyler bireysel bir benlik algısını besler ve değiştirerek yeniden oluşturur.

Budist bakış açısına göre bu çok önemlidir ve dikkate değerdir çünkü ‘Ben’ in devamlığı ‘Ben’ in boşluğundan gelmektedir. Eğer ‘Ben’ in belirli içeriği hareket edip değişirken bir noktada takılıp olduğu yerde sabitlenecek olsaydı – Örneğin - Eğer ‘Ben’ bir an sabit bir şekilde üzgün olacak olsaydı – bu bir yankıya sebep olacaktı ve ardından bir başka an ‘ben önceden böyle değildim.’ demenin bir doğruluğu olacaktı. Biz bu yanılsamalı algı sayesinde karşılaştırma ve kıyaslama yapabiliyoruz.

Biz genellikle işaretçi olan ‘Ben’ ile evlenen işaretler akışına hapsolüyoruz. ‘Ben’ an ve an doluyor

Ancak yine de bizler kendimiz hakkında konuşurken ifade edilebilir, belirlenebilir bir kimlikten bahsediyor gibi konuşuyoruz. Mesela şöyle diyebiliyoruz “deniz kenarında olmayı seviyorum.” Tam olarak değil. Bazen. Yazın. Plaj çok kalabalık olmadığında.

Genel, toptancı ifadelerde bulunduğumuzda bunlar çoğunlukla pek de doğru sayılamazlar. Söylediklerimizi incelikle oluşturdukça kendimiz hakkında gerçeği ifade ettiğini düşündüğümüz şeylerin koşul ve şartlara bağlı olduğunu daha fazla görebiliriz.

Daha genel olarak baktığımızda ‘Britanyalı olmak’ ya da ‘Avrupalı olmak’ ya da ‘Bir insan olmak’ kavramı da son derece verimli, her türlü ilişkilendirilmeyi kabul etmeye hazırdır. İnsanların zalimce davrandığını duyduğumuzda ‘Bu insanlık dışı’ diyebiliyoruz, bu bir insanın bu şekilde davranmayacağını ya da bunu yapmaması gerektiğini işaret ediyor ancak yine de bunu yapıyorlar. Yani her nasılsa insanlar insanlık dışı olabiliyorlar.

Bu kategorinin problemidir. Bizler ‘insan olma’ kategorisinin iki ayağı, iki bacağı olan, yürüyen, problemler yaratan birşeyi işaret ettiğini imgeliyoruz... Ama bazen insanlar insanlık dışı oluyor. Öyleyse bu nasıl mümkün olabiliyor? Çünkü içerisine onu çok fazla genişletecek şeyler eklemeye çalıştığında kategori kasılmaya başlıyor. İnsanların yaptığı tüm inanılmaz derecede berbat şeylere rağmen halen insan varlıklarının iyi olduğu düşüncesine tutunuyoruz. İnsanların davranışları üzerine olan izlenimlerimizi kabul edilebilir/edilemez, şefkatli/bencil gibi ve benzeri kategorilerimiz üzerinden oluşturuyoruz. Ve eğer insanların yaptığı bizim favori kategorilerimizin parametreleri içerisinde ise “Bu insanlıktır.” diyoruz.

Youtube’da kafasını kör bıçakla kesen birini izleyebilir ve “Bu insanlık dışı!” diyebilirsiniz. Bu bakış açısına göre her nasılsa bir kör bıçak veya balta kullanılması keskin bir bıçak kullanılmasından daha kötüdür. Yani belki buradan hareketle insanlık dışılığın tanımını bir kör bıçak kullanmak olarak yapabiliriz.

Bu şekilde kavramlar ile oynadığımız oyunları görmeye başlıyoruz. Dünyaya kendisi yoluyla yöneldiğim ve dünyayı kendisi yoluyla anlamlandırdığım bu araç benim için kullanışlı, çünkü o katı bir belirliliğe sahip değil ve dilin bu belirsizliği ona hükmedip istediğimiz şekilde kontrol edebilmemize ve aynı zamanda doğru ve manalı şeyler birşeyler söylemekte olduğumuz hissini keyfini çıkarmamıza izin veriyor.

‘BEN’ BURADAYIM VE ‘SEN’ ORADASIN

Bu niçin önemli? Budist bakış açısına, özellikle de Dzogchen görüşüne göre, oluşumuzun temeli, ya da gördüğümüz, duyduğumuz, kokladığımız, dokunduğumuz ve bildiğimiz herşeyin kendisinden belirlediği temel, kaynak dilin ötesindedir. Dil tanımlamaz, tarif edilemez olandan doğar. Cehalet/gerçeği görmezden gelme ise bu kaynak olan zemindeki sade, rahat ve açık mevcudiyeti yitirmektir. Bu durum belirdiğinde bir çeşit kaygı, bir instabilite hissi doğar ve bu tutunma olarak tezahür eder, bu birşeylere yapışmak, güvence kazanmak adına birşeylere tutunmaktır.

Bu dualitenin/ikiliğin doğuşudur. Dualite özne ve nesnedir. ‘Ben’, ‘buna’ tutunuyorum. Ben James. Burada bir tutunma var, beni doğru bir şekilde tanımlıyor ya da en azından ima ediyor gibi görünen.

Şimdi 'ben ben olduğumu' hissediyorum ve sana 'öyleyse sen kimsin?' diye sorabilirim ve böylece kelime ve kavramlarımızı çoğaltıp herşeye isimler verebiliriz.

Eski ahitte bu isimlendirme süreci tanrının bilgeliği ve bonkörlüğü olarak tanımlandı ancak budist budist açısına göre o bir cahilin hastalıklı yanılgısı, bizler şeyleri isimlendiriyoruz çünkü onların ne olduklarını görmüyoruz. Karşılaştığımız herşey kendi zihnimizin ışmasıdır. Peki bu ne anlama geliyor? Burada oturuyoruz, burada olmanın ve genel olarak bedenimizde olmanın farkındayız: Ben benim içindeyim ve sana bakıyorum; sen benim içindeysin ve bana bakıyorsun. Bu yanılgıdır.

Peki gerçekte ne oluyor? Minderin üzerindeki ayaklarımı deneyimliyorum, kalçamın üzerinde oturduğum mindere yaptığı baskı olarak yorumladığım bir duyumsama deneyimliyorum. Bu demek oluyor ki 'ben,bana,kendim' olarak tanımladığım bir deneyim akışı var. Ve aynı anda 'sen' diye tanımladığım bir deneyim akışı var, sen benim için bir deneyim olarak belirliyorsun. Farklı kişilerin biçimlerini, giysilerinin renklerini, duruşlarını deneyimliyorum. Bu benim için belirliyor. Senin için ne olmakta, bunu bilmiyorum. 'Sana' sadece benim için bir deneyim olarak erişebiliyorum. Senin için olan 'sen' sana ait ve bu yüzden diğer insanlarla ilgili konuşmak anlamsız, çünkü daima kendimiz hakkında konuşmaktayız. Asla hiç bir başka kişiye erişemedik. Keskin bir algımız olduğuna düşünüyoruz ancak sadece yorumlara sahibiz.

Örneğin oturduğum yerden insanların yüzlerini ve omuzlarını görmekteyim ancak herhangi birinin sırtını görmem mümkün değil. Senin bir sırtın olduğunu addediyorum. Bir sırtın olduğunu imgeliyorum ancak bunu bilmiyorum. Yine de bu durum beni endişelendirmiyor, çünkü imgelediğim tek şey sırtın değil, aynı şekilde önünü de imgeliyorum. Seni ben inşa ediyorum. Tibetçe'de buna 'du she' denilir: 'du' bir araya getirmek ve 'she' bilmek anlamına gelir. Bakışımızı yorumlardan özgür bıraktığımızda gördüğümüz ışık ve renktir. Biz bu temel, çiğ materyali alışkanlık biçimlerimiz ve özdeşleşmelerimiz süzgecinden geçiririz. Bu şu anlama geliyor, bana bir insan olarak görünüyorsun, çünkü benim insan algısına erişimim var. Eğer ben bir sivri sinek ya da kuş olsaydım seni bu şekilde görmeyecektim. Çok daha farklı ilişkilendirmelere sahip olacaktım. Küçük kuşların çoğunluğu insanlardan korkarken sivri sinekler insanları görmekten çok mutlular. Çünkü her ikisinde dünyayı kendi yorumlama matrislerine uygun olarak görüyorlar. Bu dünya bizim yorumlamamızdır.

'Kendimiz' olarak tanımladığımız şey olmaya alıştık. İnsan gözlerinin göreceği insan varlıklarının gördüğü şeyleri görmeye alıştık. İnsan burnunun kokladığı şeyleri koklamaya alıştık. Şunu biliyoruz ki köpekler bizlerin işitemediği şeyleri işitebiliyorlar ve aynı şekilde bizlerin koklayamadığı şeyleri de koklayabiliyorlar. Yani ses ve kokunun niteliği duyu organının süzgecinden geçen veri ve bu veri temel alınarak yapılan belirli ilişkilendirmelerimiz ile açığa çıkıyor. Bu şunu ifade ediyor ki dışarıda bizden bağımsız olarak var olan hiç bir anlam yok. Bu şu anlama geliyor ki bebeğin kendisini anlamlı bir dünyada bulması ona öğretilenler ile sağlanıyor ve bebek böylece anlamlar atfetmeyi öğreniyor. Eğer bebek üst sınıf bir alman ailesinde doğuyor ise çorbasını ses çıkarmadan içeriyor oysa eğer bir çinli ailede doğmuş ise çorbasını içerken ses çıkarmamaya dikkat etmesi gerekmiyor, çünkü bu sesi çıkarması gayet normal karşılanıyor.

Bu özellikle meditasyon yapanlar için şunu işaret ediyor ki ben beliren tüm görünüşlerin bir parçasıyım, dünya bana benim yorumlama yapılarım aracılığıyla görünüyor. Bu yapılardan

bazılarını

ailemizin arkaplanına ve onlara sahipmişiz gibi gözüken bazı eğilimlere dayandırabiliriz.

Budist bakış açısına göre bu bir desenlenme biçiminin işaretidir, önceki hayattan gelen karmik desenlenme, doğumlar arası aralık süreci içerisinde beliren eğilimsel desenlenmem, ben ebeveynlerimin çiftleşmesinin farkında oldu ve cinsel temas noktasına girip girmeyeceği belirlendi. Ben karıştırılarak oluşturuldu ve sonrasında da bu süreç sürdü, ailemin içerisinde büyürken dünyayla ilgili şeyler öğrendim ,eğitildim, buradan hareketle seçimler yaptım, ebeveynlerim ve okulum tarafından dışarıda bir dünya olduğuna ikna edilip o dünya hakkında olabildiğince çok öğrenerek daha büyük ve daha bağımsız olacağıma inandırılıp, bunu yapmaya cesaretlendirildim.

ÖZDEŞLEŞMENİN GÜVENİLMEZLİĞİ,

Eğer dünyaya nasıl yaklaştığımı gözlemlersem bunun seçim ve algıya dayandığını görebilirim. Cadde üzerinde yürürken gözlerin bazı şeyleri diğer şeylerden daha çok yakalıyor. Karşılaştığımız herşeye düz ve geniş bir bakış ile bakmak pek alışıldık bir durum değil. Yapı ve yatkınlıklarımız bizleri açığa çıkan görüşlerin bazılarını eğilim göstermeye bazılardan ise uzak durmaya itiyor. Her ne kadar “caddeyi yürüyorum” desem de aslında yaptığım – ‘cadde’yi değil ‘caddemi’ yürümek, cadde bana bu an da bu ışık, bu hava durumu ve benim ruh halimle birlikte ifşa oluyor. Daha rahat ve mutlu olduğumda etrafa bakabilirim. Eğer biraz üzgün ve kaygılıysam caddede yürürken hiç birşey görmeyebilirim. Yani dünya bir ifşadır. Ve ben bu ifşa sürecinin parçasıyım.

Pozitif ilişkilendirmelere sahip olduğum bir şarkı çalıyor olabilir ve daha sonra bir kalp kırıklığı olur ve ardından bu şarkıyı asla dinlemek istemeyebilirim. Bana dünyanın kapısını açıyor gibi görünen bir ses, yer veya kişi şu an benim için bir duvar gibi olabilir ve ona sırtımı dönmek isteyebilirim.

Bu şuna işaret ediyor ki kimliğim dediğim şey içimde olan birşey olmaktan ziyade, koşullara bağlı olarak oldukça farklı şekillerde tezahür edebilen bir potansiyeldir. Bu milli kimlikler için de geçerlidir. Ülkeler bir durumda birbirleri ile dostluk içerisindeyken bir diğer durumda kanlı bıçaklı olabilirler. Tarihe baktığımızda Yunanların, Perslerin, Romalıların ve tüm ülkelerin her dönemde belirli dost ve düşmanlarının olduğu görebiliriz. Arkadaşlar ve düşmanlar hoşlanmak ve hoşlanmamak demektir. Bu deneyim alanını organize etmeye için kullandığımız temel kutuplaştırmadır.

Budizm üç kök zehir ya da rahatsızlıktan bahseder. Bunlardan birincisi zihinsel donukluk ya da varsayımdır, burada varsayım, temel olarak nesneleştirme/cisimleştirme/somutlaştırma varsayımı anlamına gelir: Ben gerçeğim, sen gerçeksin. Ve buradan yola çıkarak orada dışarıda gerçek olan kişiler, birşeyler ve burada içeride gerçek olan bir kimse algısına sahip olduğun anda, hoşlanma ve hoşlanmamaya da sahip olursun. Hoşlanma tabanlı olarak ‘sen iyisin’ diyorum ve hoşlanmama tabanlı olarak da ‘sen kötüsün’ diyorum. ‘Sen benim iyi arkadaşımın.’, ‘Sen benim kötü düşmanımın’ Bu oldukça değişkendir. İşid ile savaşırken bölgedeki Kürtler bizim iyi dostlarımızdı. Ancak Bağdat’taki merkezi hükümeti desteklememiz gerektiğini anladığımızda bölgedeki Kürtler bizim düşmanımız oldular.

Hayat böyledir. Buda’nın söylediği gibi “Dostlar düşmanlar olur ve düşmanlar da dostlar.” Bu

dünyamızın neden bu denli çalkantılı olduğunu açıklıyor; söylediğimiz şeyler kalıcı bir gerçeği ifade ediyormuş gibi konuşuyoruz oysa ağızımızdan sadece yalanlar dökülüyor. “Sen benim arkadaşısın.” “Sen benim arkadaşısın – evet, ama bugün için” bu biraz daha dürüsttür ya da “sen şu anda benim arkadaşısın çünkü bulaşıkları yıkıyorsun ve ben kendim yıkamak zorunda kalmıyorum.”

Böylece şunu görmeye başlıyoruz ki ‘sen benim arkadaşısın’ koşul ve şartlara bağlıdır. Oysa bizler ‘arkadaş’ kelimesini diğerinde olan sabit bir niteliği ifade ediyormuşçasına kullanıyoruz ancak dünyamız karşılıklı etkileşime bağlı olarak belirmekte ve sende gördüğüm arkadaş-lık sana benim tarafımdan yerleştirilmekte ve bunun aynısı düşman-lık için de geçerlidir.

Dünyamızın nabızı genişleme ve daralma arasında işte bu şekilde atmaktadır. Kendimizi ‘arkadaş’ dediklerimize karşı daha açık bir halde bulurken bu düşman dediklerimiz için tam aksidir, ancak hem ‘arkadaş’ hem de ‘düşman’ katı ve sabit kimlikler değildir. Bu özdeşleşmenin oyunudur.

Şimdi biraz önce değindiğimiz cehalet/gerçeği görmezden gelmeden endişeye, kaygı/endişeye ve oradan da özne ve nesne kutupluluğuna giden sürece geri dönelim. Kendi içimizde olan bir ben algısına ve dışımızda olan diğerleri algısına sahip olduğumuz anda karşımızdakinin bize göre nerede, ne olduğunu anlamaya çalışmaya başlarız. Benim için şu an sahip olduğun değer ne? Dünya ekonomisinde döviz kurları hızla dalgalanmaktayken diğerlerine atfettiğimiz değerler bundan bile daha hızlı bir şekilde değişmektedir. Belki senin için de bu böyledir. Benim için kesin olarak böyle, değişkenlik benim imzamdır. İnsanlar bizi sabit olduğumuzda sevmektedirler ancak bu aptallıktan başka birşey değil, eğer gerçekten sabit olsaydın harika bir gün batımı gördüğünde kayıtsız kalacaktın ve aynı şekilde yolun ortasındaki bir köpek bokunun üzerine basarken de, oysa bizler mod yani duygu durum varlıklarıyız. Yani kimliğimiz an ve an duygu, düşünce, hatıra, umut ve korkulara bağlı olarak tatlandırılıp renklendirilen çeşit çeşit modlarla dolmakta ve boşalmaktadır.

Ben sabit değilim ve bu yüzden seninle iletişim kurabiliyorum. Eğer tamamen sabit olsaydım bu karşılıklı iletişimi imkansız kılardı. Örneğin bir masa konuşmuyor, ama ben konuşuyorum. Konuşabiliyoruz çünkü iletişilebiliyoruz, yani ben seninle etkileşerek tezahür edebiliyorum. Dünyaya içimde önceden hazırlanmış sabit birşeyi göstermekten ziyade kendimi belirli kişilerle ve belirli zamanlarda bu belirli kişi ve zamanları karşılayan farklı farklı oluşlar içerisinde buluyorum. Öyleyse kalıcı bir kimlik nerede? Bir arkadaşınla harika bir akşam geçirdin. “En kısa zamanda tekrar buluşmalıyız!” Tekrar buluştunuz ve hiç de umduğun gibi değildi. Neden olmasın? O farklı bir o ve sen farklı bir sen. Sahip olduğunuz bir andı. Anlar yaşanırken tamamen buradalar ancak asla kalıcı değil. “Ama ben onu sevdim!” Problem şu ki sevdiğini söylediğin o kişi kendi zihinsel kurgun dışında hiç bir yerde yok!

KAVRAMLARDAN KİMLİĞİMİZİ ÜRETMEK

Bu temel budist görüşüdür: dünyanın sabitliği kavramsaldır, olgusal değil. An ve an “benlik” dediğimiz olgu ve ‘nesne’ dediğimiz olgu daima kompleks etkileşimler içerisinde ve bu etkileşimler yoluyla değişim halindedir.

Eğer zihin rahat ve açıksa bu bir problem değil, rahatlık ve açıklık tabanın niteliğidir, oluşumuzun tabanı, kaynağın niteliği, ancak tabanı görmezden gelme ve kendiliğinden kaynaklanan sabit kendilikler yani varlıklar imgeleme alanına düştüğümüzde olgusal olarak var olmayan sözde sabit varlıkları kavramlar yoluyla doğururuz.

Oysa aslında dünyaya anlam verme eylemini halihazırda var olan bir dünya olayının üzerine değil dünyanın belirimine katılışımızda yapmaktayız.

Bu yüzden budist metinler şöyle söylüyor; 'Uyan!' Hayatın sabit değil, dinamiktir. O sabit, o güvenli değil, öleceksin. Sana ne olacağı senin nasıl olduğun tarafından belirleniyor. Burada mısın? An ve an bu deneyim alanının büyük bir bölümü senin katılış biçimine bağlı olarak desenleniyor.

Meditasyon yapmaya başladığımızda bunun daha fazla farkında oluruz. Sessizce oturuyoruzdur, birsey yapmaya çalışmadan. Ancak buna rağmen her türlü düşünce, hissiyat ve duyumsama kendiliğinden geliyor ve geçiyor. Bu şey herkese oluyormu bilmiyorum; ancak bana oluyor. "Benim düşüncelerim" diyorum, ancak onları ben yapmadım. Ego bir hırsızdır. O kendinden hiçbirşeye sahip değildir. Sahip olduğumuz herşey dünyadan alınmıştır. Beden dünyadan yiyecek olarak oluşur, anne karnındayken annemizin bedeninden ve sonrasında sütünden. Sonra dil öğreniriz ve o da halihazırda vardır, Biz yapmayız , biz alırız.

Ancak konuşurken aldığımız şeyin bizim olduğunu iddia ederiz.

- "Kelimeleri öğrendin"

- "Umrumda değil. Ben konuşuyorum!"

Bu şekilde hareket ederek daha akıllı olduğumuzu düşündükçe kendimizi daha da aptallaştırırız. Yaptığımız şey daha hızlı çalmayı öğrenerek, hırsızlığın kanıtını daha kolay saklayabilmektir.

Hastahannede çalıştığım dönemde oradaki tıp öğrencilerinin küçük operasyonlar için kullandıkları bir slogan vardı: 'Bir tane gör, bir tane yap, bir tane öğret.' Birisini bir operasyonu yaparken görüyorsun, bir sonraki gün operasyonu sen yapıyorsun ve ertesi gün nasıl yapılacağını bir başkasına sen öğretiyorsun. Bu ameliyat alanında biraz endişe verici ancak hayatımızda daima yaptığımız şeyin ta kendisi, kaykay öğrenmek istiyorsun ve öğrendikten sonra yaptığın ilk iş nasıl yaptığını arkadaşına anlatmak oluyor. Bu bir tesadüf değil. Bu egonun ustalığa olan hasreti; "Ne yaptığımı biliyorum!" "Onu yapabiliyorum!" Küçük çocuklar zamanlarının büyük bölümlerini yapabildikleri şeyleri diğerlerine göstermekle harcarlar.

Ve bugünlerde dünyanın en güçlü adamı da evrensel anne ve babasına neler yapabildiğini göstermek adına twit atıp durmakta; "Bak neler yapabiliyorum!" Bu bizler için oldukça kullanışlı bir örnek, çünkü çok fazla para ve güce sahip olmaya rağmen temelde halen güvensizlik içerisinde olmak korkunç bir durum, bazen "Keşke daha fazla param, keşke daha büyük bir evim, keşke daha iyi bir partnerim olsaydı ve böylece güvenli ve rahat olabilseydim" diyoruz ve bu bizleri kendimizi geliştirme ve daha iyi nesnelere bulma açlığına itiyor ama ne yaparsak yapalım netice yine de doyduğumuz bir yere varamıyoruz.

Bu bireysel bir hata değil, bu yapısal bir hata. Kendimiz olarak tutduğumuz benliklerimiz ego-yapılanması, ego-yapılanmasının kökeni ise zihinsel aktivitemizin mevcudiyetimizin açık tabanını, gerçek kimliğimiz olan açık farkındalığı reddetmeye bağlı olarak oluşan biçimlenmeleri ve kendimizi kendimiz sanarak içinde bulduğumuz bu hayli yorucu, endişeli ve aç biçimlenme, 'hiç' olmayı kabul etmemek için umutsuz bir çaba

"Ben varım!" "Ben birisiyim!" "Sonunda birisi beni seviyor!" "Varım!"

Budist bakış açısına göre - hayır! Biz yokuz. Biz an ve an taze bir şekilde beliriyoruz.

Bu şu demektir; bizler uzayda hareket eden ve durumsal olarak belirip kaybolan dinamik renk ve biçim desenleriyiz.

GÜVENLİĞİ KATEGORİLERDE ARAMAK

Kendisi olarak var olduğumuzu düşündüğümüz şey nedir? Örneğin, "Ben James." Britanya'da sayısız James var. "Ama ben kendi annemin James'iyim!" Ben onun özel James'iyim. Bu sadece benim." 'James' olmak ilişkisel bir tanımlamadır. 'James' hiç bir kendi içinden kaynaklanan kendilik ifade etmez. Tıpkı kendi kimliğimizi her nasıl ele alıyorsak onun da etmediği gibi – genç ya da yaşlı, zeki ya da değil, erkek ya da dişi, siyah ya da beyaz, gay ya da heteroseksüel – bunların tümü kategorilerdir.

Peki bu temel kategorilere uymayan birisiyle nasıl başa edeceğiz? İşte bu orta nokta bazen pek de hoş değildir. Çünkü bizler güvenliği kategorilerde aramaktayız.

Bu kategoriler deneyimin an ve an beliren dinamik tezahürünün, hayatımızın gerçek olgusallığının aksine sabit kavramlara dayanmaktadır ve bu sabitlik de zaten ego-benliğimizin istediği şeydir. Bunu politik oluşumlar içerisinde de daima görmekteyiz. Çok sayıda ulusal hükümet CIA tarafından çökertildi. Genel olarak Pentagon ve diğer devlet departmanları kimin düşman ve kimin dost olduğuna dair kesin fikirlere sahipler. Salvador Allende'nin Şili'de güç sahibi olmasını kim ister ki? General Pinochet çok daha iyidir. O bir üniforma giyiyor ve bunun ne anlama geldiğini biliyor. Yani o sıradan bir adamdı ve gücü eline geçirir geçirmez de tam olarak bunun gereğini yaptı: dostlarını yükseltirken düşmanlarını öldürdü. Amerikan hükümeti bunu 'doğru insan'ların davranış biçimi olarak görüyor. Bu dünyayı basitleştiriyor. Hoşlanmak/Hoşlanmamak. İyi/Kötü.

Bu nokta Buda'nın öğretisinin kalbini işaret etmekte: cehalet, gerçeği görmezden gelme belirlediğinde dünyayı bölmeye başlarsın. Mahayana uygulamasında 'Tüm duyumsayan varlıklar mutlu olsun' gibi şeyler söylemeye başlarız ve sadece bu da değil, aynı zamanda 'Tüm duyumsayan varlıklar eşit şekilde mutlu olsun' da deriz. 'Kapitalistler komünistlerden daha fazla mutlu olsun demeyiz.' Diğerlerinde algıladığım nitelikler ve kullandığımız yorumlayıcı anlamlandırma kategorilerinden bağımsız olarak 'Tüm duyumsayan varlıklar mutlu olsun' deriz.' Tüm teroristler mutlu olsun, tüm işkenceciler mutlu olsun. Tüm politikacılar mutlu olsun. Herkes mutlu olsun.

"Ama ben işkencecileri sevmiyorum. Bence küçük tatlı çocukları kurtaran doktorlar mutlu olmayı onlardan daha çok hak ediyorlar. Mutlu ve iyilik erdemliliğe göre dağıtılmalı." Ancak yargı her zaman durumsaldır.

Meditasyon bakış açısına göre bu son derece önemlidir. Bir işkenceci görürüz veya dehşet verici olduğunu düşündüğümüz şeyler yapan herhangi birisi, o kişi bu dehşet verici şeyleri yapmaktan keyif alıyor olabilir ve böylece onun için kötü bir kişi demek gözümüze uygun görünebilir. Kesinlikle ortadaki davranış kötüdür ve bundan alınan keyif tamamen bencilce ve merhametten yoksundur. Böylece ortada bir kişi vardır ve onun davranışına bakarak “Bu kötü bir kişi” deriz. Çünkü bunun kanıtına sahibizdir ve o kişinin yaptığı reddedilemez bir şekilde ‘kötü’ kategorisine uymaktadır.

Şimdi bunu bir an için kenara bırakalım ve sadece ‘kişi’ ile kalalım. Varsayımımıza göre ortada bir ‘kişi’ var. Peki ortada bir kişi olduğunu söyleyen kim? Ben söylüyorum! Herkes söylüyor. Herkes böyle biliyor. Peki neden herkes böyle biliyor? Çünkü herkes cehalet, gerçeği görmezden gelmeye bağlı olarak Samsarada dönüp duruyor. ‘Kişi’ kategorisi bir bilge için değil ancak bir cahil için vardır. Ancak ne yazıkki bu okulda öğrenebileceğin birşet değildi. Çünkü metalaştırmaya dayalı kapitalist ekonomimiz boş isimlere, önu sıfatlarla doldurulmamış isimlere tahammül edemiyor.

BEŞ SKANDHALAR

Öyleyse kişi nedir? Tibetçe’de ‘gang zag’ ve Sanskritçe de ‘pudgala’ denilen ‘kişi’nin ne olduğuna ilişkin olarak onun kendinden kaynaklanan kendisi diyebileceğimiz belirli bir öz tabiattan yoksun olduğu görüşüne *Pudgala anatman drishti* denilir. Bu ise beş ‘ben yığıntı’ ya da daha çok bilinen adıyla ‘beş skandhalar – yapısal faktörler’i işaret eder. ‘Beş yığıntı’ bir duyumsayan varlık, bir kişi olarak ele alacağımız deseni oluşturmak için birleştirilmiş, bir araya getirilmiş beş parçayı ifade eder.

Bunlardan ilki **formdur**, bu biçim ve renktir. Daha doğrusu bu biçim ve rengin herhangi ‘birşey’, bir nesne olarak ele alınmasını ifade eder. Aslında bu ışık ve rengin ‘birşey’ olarak ele alınarak ‘bir şey’in yaratılmasıdır. Örneğin; ‘kolumda bir saat var’. Bu henüz ‘saat’ demeden ve onunla ilgili daha fazla birşey söylemeden önce bile, burada yekünden ayrı bir ‘şey’ algısının varlığını işaret eder. Yani form temel ‘bir şey-liği’ işaret eder. Ve önceki bölümlerde işlediğimiz gibi bu cehalet/gerçeği görmezden gelmekten kaynaklanır. Böylece yaptığımız şeyeleştirme, katılaştırma ve tutma, tutunmanın ikili hareketidir. Bir şeylik olduğu anda o şeylişe tutunuyorum demektir ve bu tutunmam onu görünürde boşluk ile birlikten ayrılık ve katılıkla işler.

Bunun ardından ise **hissiyat** ya da yanıt gelir, bu olumlu, olumsuz veya nötrdür.

Sonrasında ise **yakalama** vardır: bu noktada saati kavrayıp tutarız. Örneğin saatten hoşlandığımız için ona daha fazla bakarız ve böylece dikkatimizi ona çok verdikçe o da arkaplandan daha fazla ayrılarak, sıkı sıkıya kavrayıp tuttuğumuz bütünden ayrı olarak algılanan bir desen haline gelir.

Ve onun da sonrasında **ilişkilendirmeler** gelir. Bu ilişkilendirmeler olana ilişkin inşa ya da detaylandırmalardır. Gördüğümüz şeyler zihnimize başka şeyleri getirir.

Bu noktada saate baktığımda zihnime babamın söylediği bir söz geldi, o şöyle söylerdi; ‘Asla pahalı bir saat alma! Neticede onu ya kıracak ya da kaybedeceksin. Ucuz bir saat al ve

böylece ihtiyacın olduğunda yenisini alabilirsin.’ Bu nesneye kendi bakış açımız noktasından daha ileri seviyede bir ilintililik ve anlamlılık atfeder.

Son skanha ise **bilinç** ya da kavrayıştır: Bu tüm bu yığıntıları bir araya getirerek bir biçim oluşturmaktır ve bu süreç içerisindeki anlamlandırmayı normalleştirme işlevi görür. Şunu düşünüyorum: ‘Bu benim saatim’ ardından şu geliyor; ‘bu sadece benim saatim’ ve böylece onun için öznel olarak yarattığım özel olma algısı içinde yaşadığım dünyanın sözde nesnel hazır verilmişliğini doğruluyor.

Buda ilk öğretisinde tezahürattaki görünüşlerin kendi içinden kaynaklanan bir kendilikten yoksun olduğunu söyledi. Örneğin bu odada etrafımıza baktığımızda insanlar görüyoruz. Kimilerini önceden gördün ve kimilerini ise ilk defa defa görüyorsun. Bazı insanlar senin için diğerlerine göre daha ilgi çekici görünüyor bazıları ise hiç de ilgini çekmiyor. Onların hepsi diğer kişiler: bu senin için bir başlangıç noktası gibi görünüyor ve bunun üzerine eğer bu kişilerden birisi ilgini çekerse ‘seni tanımak istiyorum’ diye düşünebiliyorsun. Yani böylece tanıyabileceğim kendi algımdan ayrı bir ‘sen’ olduğu varsayımından başlıyorum. Ancak aslında bu ‘sen’i tanımaya başladıkça ‘sen’ ‘ben’ ile biçimleniyorsun. Sen ‘seni’ bana vermeye başladıkça, ‘sen’i kavrayıp tutuyorum ve benim için olan bir ‘sen’ oluştuyorum. Yani olduğunu hayal ettiğim ‘sen’le tanışıyorum.

Kişi nerede? Kişi bir inşaa sürecidir ve bu insanların mevcudiyet sahibi olmadığı anlamına gelmekten ziyade onların kendiliğinden kaynaklanan belirli ve sabit bir kendilik yani bir varlık olarak var olmadığı anlamına geliyor. Onlar içlerinde var olan bir kimliğe sahip değildirler. Bundan ziyade koşul ve şartlara göre beliren sonsuz kimlikler potansiyelleridirler.

KİMLİKTEN BUDA DOĞASINA TAŞINMAK

Peki öyleyse bu kimlikler, ben doğmadan önceki ben kimim? Bizler meditasyonu bunu bulmak için kullanıyoruz. Bu şu soruya benziyor, ‘Doğmadan önceki yüzüm neydi?’ Bir kişi olarak doğmak bir kimliğe sahip olmaktır, kişi olmak dediğimiz yapı ise bir kavramlar setidir. Ben dediğim şey kendime ve diğerlerine anlattığım bir hikayedir ve bu hikaye diğerlerinin benimle ilgili bana anlattıklarını da içerir. Öyleyse gerçeğim bir hikaye olmak değilse gerçekte kimim? Kendime kim olduğumu söylemeden önceki ben kimim?

Bu kimlikten buda doğasına taşınmaktır. Hikayeler birleştirilerek oluşturulmuş yapılardır. Buda ise tüm birleştirilerek oluşmuş şeylerin geçici olduğunu söyler. Dolayısıyla hayatımızın çeşitli dönemlerinde oluşturduğumuz bu yapıların tümü son kullanma tarihlerine sahiptir. Hepsisi zamanı geldiğinde geçerliliğini kaybeder. ‘Hindistanda yaşadım’ diyebilirim ancak bu otuz yıl önceydi. O zamandan bu yana çok şey oldu. Hindistan’dan İngiltere’ye ilk döndüğümde İngiltere’deki yaşama alışmak benim için oldukça zordu. Bana doğru gelen şey Hindistan’daki yaşamdı ancak yıllar geçti ve bu şu anda tamamen geçmişte kalan birşey, hala ‘Hindistan’da yaşadım’ diyebiliriz ancak artık bunda pek de bir canlılık yoktur, ‘Ah, Hindistan !’ derken eklediğim his dışında ve ne yazık ki hiç ‘Ah, Londra!’ diyemedim.

Bu şekilde beş skandha ya da beş yığıntının devinen potansiyeller olarak deneyim alanında nasıl desenler üzerine desenler yaratmakta olduğunu görebiliriz. Ancak tüm bu desenler kumdan kaleler gibidir ve kendilerine ait derin bir gerçeklikleri yoktur. Bu desenlerin hiç biri sabit ve

güvenilir değildir.

Eğer ızdırap çekiyorsak, dünyamızda ızdırap görüyorsak ve onun sona ermesini istiyorsak, üçüncü Soylu Gerçeğinde 'Izdıraba verilebilecek bir son vardır' diyen Buda'ya kulak vermeliyiz. Izdırabın bir sebebi ve sonu vardır. Izdırap doğal değildir, o üretilmiştir. Eğer onu üretmeyi bırakırsan, o olmayacaktır. Bizler kendimiz için ızdırap üretmekteyiz.

Bunu nasıl mı yapıyoruz? Devamlı değişen deneyim akışına bakıyoruz ve ikiliğin (dualite) makasıyla akıp gitmekte olan deneyimlerden ufak parçalar keserek sonraya saklamak üzere cebimize koyuyoruz. Evet şimdi birşeye sahibim! Ama o çürüyor, bozuluyor, ölüyor. Yine de bunu görmezden gelerek kalıcılık hayalleriyle kesip almaya ve saklamaya devam ediyoruz. Kesmek, almak, saklamak bu ızdıraptır. Bu asla güvenli değil.

Ancak güvenli olan birşey var – buda-doğası. Bu zihnin kendisidir. Zihnin iki yönü vardır: birincisi doğmamış, doğum ve ölümün ötesindeki açıklıktır. (bu şu anlama geliyor; onun herhangi bir biçim ve rengi yok, o herhangi bir şey değil, onun zamanda bir başlangıç ya da sonu yok) Diğeri ise bu açık farkındalığın niteliği olan ve deneyimin durmak bilmeyen akışını ifşa eden berraklıktır. Zihnin doğum ve ölümün ötesindeki açıklığı hiç bir tezahür tarafından dokunulmaksızın daima sabit kalırken deneyimin durmak bilmeyen akışı özne ve nesne arasındaki sonsuz söyleşi, diyalog ya da diyalektik olarak bu berraklığın ifşası olarak tezahür etmekte,

'Ben, bana, kendim' bir deneyimdir. Kendimin deneyimlerin deneyimcisi olduğunu düşünüyorum ancak aslında ben de zihnin berraklığında ifşa olmakta olan bir deneyimim.

Bununla birlikte zihnin berraklığı doğal halinde bırakıldığında onda görünüşler yorumsuzca olduğu gibidir ancak bizler görünüşler belirdikçe üzerlerine eklediğimiz hikayelerimizle bu berraklığın üzerini örtüyoruz.

Böylece an'ların tazeliğine geçmişin dışkısını bulaştırıyoruz. Bunu daima yapıyoruz ve kendimize bu dışkının gül koktuğunu söylüyoruz. Bu boku sadece güller olarak değil, laleler, nergisler ve kar taneleri olarakta görüyoruz!

Tüm bunlara ek olarak ana nokta samsara'dan kavramlar yoluyla çıkamayacağımızdır. Açıkcası bu akşam sizlerle konuşurken çok fazla kavram kullanmaktayım, ancak bu kavramları kullanmaktaki niyetim kavramları çözmek, Budistler olarak ihtiyacımız olan şey daha fazla kavram toplamaktan ziyade kendimizden daha fazla şüphe etmektir. Ben cehalet içerisindeyim. Eğer Buddha'nın söylediğine inanıyorsam şunu görebilirim ki doğru olduğunu düşündüğüm şeyler muhtemelen doğru değil, yani konuşma uykusuna dalmamın bir faydası yok, kavramlar bataklığına batarak hayatımı ziyan edemem, çünkü ne yaptığımı görmek istiyorum, kendim üzerinde hangi aldatıcı oyunları oynadığımı görmek istiyorum.

Uygulama tekrar ve tekrar zihinsel aşırı zihinsel uyarılmamızı rahatlatmak ve böylece hakikatte burada olanın kendisini olduğu gibi gösterebilmesi için alan bırakmaktır. Bu oldukça zorlu bir düşüncedir, çünkü basit bir şekilde olanı gördüğümü sandığımda dahi aslında oldukça karmaşık hayali yorumlamalar yapmaktayım, bu şu anlama geliyor, duygu ve düşünceler ile çok kolay bir şekilde birleşiyor ve onları hakikatin habercileri olarak görüyorum.

Meditasyon uygulaması yaparken beliren çeşitli duygu ve düşüncelerin farkında oluruz. Bu noktada görürüz ki daima zihnimizden birşeyler gelip geçmekte ve bununla birlikte bir yandan zihnimiz dolmasını istemediğimiz ve kurtulmanın zor olduğu şeylerle dolup boşalırken bir diğer yandan özdeşleşmek istediğimiz, kalıcı olmasını istediğimiz ancak tutmanın imkansız olduğu şeylerle dolup boşalmaktadır. Ancak tüm bu geliş gidişler olurken her nasıl oluyorsa hala buradayım. İyi anlar, iyi düşünceler, iyi hisler geliyor ve gidiyorlar, aynı şekilde kötü anlar, kötü düşünceler ve kötü hisler, onlar da geliyorlar ve gidiyorlar.

Öyleyse tüm bu geliş gidişler olurken hala buradayım dediğimde kast ettiğim burada olan kim? Bulutlar gökyüzündedir; yani gökyüzü bulutlara misafirperverlik sunar ancak bulutlar gökyüzü ile aynı değildir. Gökyüzünde bulutlar varken dahi gökyüzünün kendisi bulutlardan özgürdür. Eğer gökyüzü bulutlardan özgür olmasaydı rüzgar estiğinde gökyüzü sabit kalırken bulutlar hareket etmezlerdi, ancak ediyorlar.

Buda doğamız gökyüzü gibidir, içerisinde hissiyatlar, düşünceler, hatıralar ve diğerlerinin bulutlar gibi devinip durduğu; bu gökyüzünün içerisinde hareket eden bu bulutlardan bazıları hafif ve yumuşakken bazıları karanlık ve fırtınalarla doludur, ancak tüm bu bulutlar geçip gitmekteyken gökyüzü daima sabittir. Ego penceresinden baktığımızda bu gökyüzünde güneş parladığında coşkuyla dolarken hava soğuk ve yağmurlu olduğunda depresifleşiyoruz, çünkü bulutlara bağımlıyız. Oysa Dharma şöyle der: “Bulutlar seni üzmesin. Gökyüzü gibi olursan onlar seni rahatsız etmeyecekler.” Bu seçimlilik ve tutunma tabanlı kimlik ile olan herşeye daima açık, hiç birşey tarafından hapsedilemeyecek ve yok edilemeyecek olan buda-doğası arasındaki farktır.

Çeviri : Mustafa Mert Çelebi – 11.09.2020